

Kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma" 2018. gadā sākās kā iniciatīva Latvijas valsts simtgades programmā. Tās mērķis bija radīt skolēniem iespēju iepazīt Latvijas valstiskuma attīstību, skaistumu un sasniegumus.

Ko var atrast "Latvijas skolas somā"

Šajos gados tā kļuvusi par kultūrizglītības programmu, nodrošinot skolēniem iespēju regulāri iepazīt Latvijas mākslas un kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes. "Latvijas skolas so-

ma" veidota kā kompleksa, starpdisciplināra programma, kas apvieno resursus, lai stiprinātu jaunās paaudzes nacionālo identitāti, pilsoniskuma, valstiskās piederības apziņu, attīstītu kultūras izpratnes un izpausmes kompeten-

ci, paaugstinātu izglītības kvalitāti, kā arī mazinātu sociālo nevienlīdzību.

Valsts budžetā nākamajam gadam "Latvijas skolas somai" piešķirti 2,5 miljoni eiro, bet nākamajiem trim gadiem norišu

nodrošināšanai iezīmēti 3,5 miljoni.

"Latvijas skolas somas" būtība vienkārša – valsts katram skolēnam piešķir septiņus eiro vienā mācību semestrī. Finansējums paredzēts, lai segtu kultūras norišu ieejas biļešu maksu, transporta izmaksas un maksu par kultūras norises nodrošināšanu. Ņemot vērā pandēmijas ierobežojumus, finansējums sedz arī piekļuves maksu digitālajam nodarbībam. □

Izmantot iespējami racionāli

Programma ir atbalsts skolēniem un reizē arī visdažādākajām kultūras iestādēm, kas var piedāvāt programmas, kurās iepazīt mākslu un kultūru (mūzikā, teātrī, dejā, cirkā, vizuālajā mākslā, kino, arhitektūrā, dizainā, materiālajā un nemateriālajā kultūras mantojumā, literatūrā un grāmatniecībā), tai skaitā izziņāt Latvijas valstiskuma attīstības un saglabāšanas liecības, Latvijas kultūrainavu, kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes, vēsturisko mantojumu un radošās industriju, kas saistītas ar mācību un audzināšanas darbu saturu.

Piedāvājums ir patiešām plašs, tā vērtē gan skolotāji, gan tie, kuri piedāvā programmas. Uzreiz arī atzīstot, ka jebkurš klātienē pasākums vai tikšanās nav salīdzināms ar tiešsaistes nodarbībām. Diemžēl jau trešo semestri ir ierobežojumi gan mācībām klātienē, gan liegta iespēja rīkot jebkādas ekskursijas, apmeklēt koncertus, teātru izrādes.

"Klātienē ieguvums būtu vismaz uz pusi lielāks. Naudu gribas izmantot lietderīgāk," saka Skujenes pamatskolas direktore **ANDA LUKSTIŅA**. Tā kā skolai ir savs busiņš, ceļa izdevumi "Latvijas skolas somas" pasākumiem tiek plānoti skolas budžetā, nevis par programmas naudu. Skolēni šoruden paguva aizbraukt uz Veidenbauma "Kalāciem", pārējās nodarbības tiek izmantotas tiešsaistēs.

"Jāplāno, kā sabalansēt finansējumu, lai mācību gada laikā katrs skolēns vienreiz aizbrauktu uz teātri. Tiešsaistēs piedāvājums ir ļoti daudzveidīgs. Kad klasē bērni kopā skatās izrādi, ir citādi nekā, kad katrs savās mājās pie ekrāna. Protams, to nevar salīdzināt ar teātra vai muzeja apmeklējumu. Svarīga jau nav tikai izrāde, arī gatavošanās braucienam uz teātri, teātra ēka, pirms tam pārrunājam, kā tur uzvesties, par ko būs iestudējums. Pēc tam pārrunājam iespāidus. Ir bērni, kuri teātrī ir

pirmoreiz," pārdomas dalās Skujenes pamatskolas direktore, uzsverot, ka skolotāji "Latvijas skolas somas" programmas izmanto, lai papildinātu mācību saturu vēsturē, literatūrā, mūzikā, arī citos priekšmetos. "Ir tiešsaistes koncertlekcijas par septiņiem eiro, ir daudz lētākas, tāpat filmas, muzeju piedāvātās programmas. Jāvērtē, lai iegūtu lielāku labumu un lai skolēniem arī patiktu, viņus ieinteresētu," saka A.Lukstiņa.

Līgagnes Jauno Līderu vidusskolas direktora vietniece audzināšanas jomā **GUNDEGA PĒTERSONE** vērtē, ka "Latvijas skolas somas" piedāvājums ir labs palīgs pedagogiem. Mācību priekšmetu skolotāji kopā ar klašu audzinātājiem izvēlas, kas kurai klasei un kad būtu noderīgākais. "Diemžēl programmas nauda ir jāizlieto semestra laikā. Tagad, kad nekur nevar braukt, jāizmanto tiešsaistes iespējas, jāizvēlas pasākumi, apzinoties, ka tas jāizdara, nevis šajā brīdī tas dos lielāko

ieguvumu. Baudīt kultūru caur ekrānu un pat ne visiem kopā klasē, bet katram savās mājās nav tas labākais veids, kā izmantot "Latvijas skolas somas" daudzveidību," atzīst G.Pētersone. Šoruden vidusskolas klases paguva turpat Līgatnē, kultūras telpā "Zeit", noskatīties izrādi par dzejnieku Knutu Skujenieku.

Līgatnē skolotāji elastīgi izmanto piedāvājumus, iekļaujot tos, lai papildinātu mācību saturu. Jaunākajām klasēm labā atmiņā pagājušajā mācību gadā kopā tiešsaistē skatītā leļļu teātra izrāde. Skolotāji radīja teātra gaisotni, iekārtoja klasi, lielais ekrāns bija kā skatuve, skolēni gatavojās izrādei, bija arī biļetes, kā jau teātrī. Savukārt vidusskolēni skatījās filmu par jaunpiebaldzēnu Raimondu Dombrovski, pēc tās bija tiešsaistes saruna ar viņu. "Tas bija motivācijas pasākums, cik cilvēks var izdarīt. Kāda šī tikšanās būtu bijusi klātienē? Domājam jaunas formas, kā radoši izdarīt, lai skolēni iegūtu iespējami vai-

rāk. Pēc izrādes, filmas vai muzeja nodarbības tiešsaistē svarīga ir saruna, katra domas par redzēto," teic G.Pētersone un uzsver, ka skolotāji pielāgojas situācijai.

Nauda ir, piedāvājums arī. Kā to izmantot, tas katras skolas ziņā. Var izvēlēties pasākumu par septiņiem eiro vai uz pusi lētāku, un varēs apmeklēt divus. Mācību gada divos semestros skolas iemācījušās sabalansēt, lai visas klases apmeklētu gan kādu teātra izrādi, kur biļete nemaksā tikai septiņus eiro, gan izmantotu kādu lētāku pasākumu. Skolām ir dažāda pieredze un iespējas, vai ceļa izdevumus, ko arī paredzēts finansēt no "Latvijas skolas somas" programmas, iekļaut šajos septiņos eiro vai ne. Lai aizbrauktu uz izrādi Rīgā no attālāka pagasta, transports nav lēts. Noteikumi ir skaidri – skolēniem tā ir bezmaksas programma un prasīt naudu vecākiem nedrīkst. Daudzām skolām transportu nodrošina pašvaldības, tā valsts atvēlētie septiņi eiro patiešām tiek izmantoti izglītībai. □

Piedāvājumam jāieinteresē

Lai kādu muzeja apmeklējumu, filmu, teātra izrādi vai koncertu, koncertlekciju iekļautu "Latvijas skolas somā", kultūrizglītības programmas vadītāji to nopietni izvērtē. Tas arī garantē kvalitāti, ka piedāvājums nodrošina skolās mūsdienīgu izglītības saturu un metodes, stiprina skolēnu piederības sajūtu un lepnumu par savu valsti. Piedāvājumu radītājiem ir arī iespēja šim mērķim piesaistīt Valsts kultūrkapitāla fonda finansējumu.

Cēsu muzejs rudenos un pavasaros allaž ir iecienīts skolēnu ekskursiju galamērķis. Muzeja vadītāja **KRISTĪNE SKRĪVERE** vērtē, ka "Latvijas skolas soma" muzeja apmeklētāju skaitu īpaši nav palielinājusi. Taču vairāk braukušas klases no attālākiem reģioniem. Klātienē apmeklējumiem dažāda vecuma audzēkņiem ir sagatavotas ap 20 programmu.

Cēsu muzejs bija pirmais Latvijā, kas piedāvāja arī tiešsaistes programmas. Tām ir liels pieprasījums. Muzejpedagoģe **EVI-TA MUCENIECE** pastāsta, ka novembrī un arī decembrī skolas izmanto muzeja attālināto piedāvājumu "Ko tu zini par Latviju". Skolēni tiek iepazīstināti ar muzeja pastāvīgās ekspozīcijas tēmu "Sarkanbaltsarkanais karogs Cēsu un Latvijas vēsturē" un "Cēsis Latvijas brīvības cīņās", pēc tam ir viktorīna par Latviju. Novembrī vien 20 klases no Rīgas, Vidze-

mes, Kurzemes, Latgales, arī Cēsu novada izmantoja tiešsaistes nodarbības.

"Jāmāk ieinteresēt katra vecuma mērķauditoriju. Vispārīgas tēmas jauniešus maz interesē, viņiem vajag kaut ko konkrētu. Arī tiešsaistes nodarbībās skolēni noteikti jāiesaista, jāļauj viņiem darboties. Ar stāstījumu vien nevar ieinteresēt," saka E.Muceniece un atzīst, ka muzeja pedagogam ne tikai jāzina konkrētā vēstures tēma un tas, kā par to runāt ar dažāda vecuma skolēniem, bet arī jāprot darboties dažādās interneta platformās. Muzejpedagoģei ne reizi vien nācies skolēniem skaidrot, kā pieslēgties nodarbībai.

Katru gadu programmas tiek papildinātas, pilnveidotas. E.Muceniece pastāsta, ka izveidojusies laba sadarbība ar Cēsu 2.pamatskolas skolotāju Sarmīti Keņģi un Straupes pamatskolas skolotāju Aivu Gūtmani. Viņas vispirms novērtē programmu, vai skolēniem tā der, tikai tad piedāvā "Latvijas skolas somai".

K.Skrīvere vērtē, ka "Latvijas skolas somas" pirmajos gados skolām bijis apjukums, kā orientēties piedāvājumā. Latvijas Muzeju biedrība apkopojusi muzeju piedāvājumus, un tie pieejami vienuviet. Par Cēsu muzeja apmeklējumu skolēnam jāmaksā divi eiro ieejas maksa un klasei par programmu.

E.Veidenbauma muzeja "Kalāči" vadītāja **ANDRA KĪSE** pastāsta, ka rudenos, kad mācību

programmā ir dzejnieka daiļrade, skolas brauc ekskursijā. "Katru gadu programmu uzlabojam, domājot, kā uzrunāt jauniešus dažādā vecumā, kā stāstīt par Veidenbaumu, viņa dzīvi. Katru gadu kaut ko darām citādāk, cenšamies izdomāt interesantākas aktivitātes," atklāj muzeja vadītāja, atzīstot, ka vērojumi rāda, ka skolas bieži vien izvēlas vienu pasākumu, par kuru iztērē visu naudu, nevis domā, kā finansējumu sadalīt dažādiem pasākumiem. Piedāvājam arī tiešsaistes nodarbības. Pieprasījums vēl nav liels.

No Piebalgas muzeju apvienības "Orisāre" četriem memoriālajiem muzejiem "Latvijas skolas somas" programmas dažāda vecuma skolēniem piedāvā tikai K.Skalbes muzejs "Saulrietos".

"Kritiski raugoties, to nesam pilnībā izmantojuši. Skolēnu grupu ar katru gadu ir mazāk, šoruden bija vien dažas, bet, piemēram, 2018.gadā bija 20. Toties Vecpiebalgas vidusskola izmanto visu, ko piedāvājam. Ir skaidrs, ka šoziem jādoma jaunas lietas," saka vadītāja **LĪVA GRUDULE** un piebilst, ka būtiskākais iemesls ir cilvēkresursu trūkums. Katrā muzejā strādā viens darbinieks. Kapacitātes nepietiekamības, arī tehnoloģisko iespēju dēļ muzeji nepiedāvā tiešsaistes programmas. Taču sociālajos tīklos tiek vēstīts par Kārli Skalbi, brāļiem Kaudzītēm, Emīlu Dārziņu, viņu domas, pasaules redzējums.

"Skolām izvēle ir ļoti liela, un

diemžēl daudzi vērtē, ka Vecpiebalga ir tālu. Parasti jau nebrauc tikai uz muzeju, izvēlas, ko vēl apkārtnē var apskatīt, kaut vai pilsētu," bilst L.Grudule. K.Skalbes muzejā katram skolēnam jāmaksā 70 centi un trīs eiro par gida pakalpojumu visai klasei.

"Latvijas skolas somas" piedāvājumā ir arī Maizes māja Liepas pagastā. "Prasības ir stingras, katru gadu pieteikums jāatjauno, tas tiek izvērtēts, formāli būt "Skolas somā" nav iespējams. Piedāvājums pedagogiem garantē kvalitāti," saka **KRISTĪNA SPRŪDŽA** un vērtē, ka ministrijas sagatavotais piedāvājumu saraksts nav īpaši draudzīgs lietotājiem, tajā grūti orientēties, gan ja meklē kaut ko konkrētu, gan ja gribi atrast ko saistošu. Maizes māja regulāri savus piedāvājumus izsūta skolām, tā informējot par jauno.

Uz Maizes māju iepazīt "Grauda ceļu līdz maizītei" brauc Rīgas skolēni, arī Kurzemes, Vidzemes skolas, arī profesionālās skolas, kurās mācās pavāri un konditori. Tad papildu programmai vēl tiek runāts par ģimenes biznesu. Šoruden vienā dienā vairākās grupās atbrauca 150 Rīgas Valsts tehnikuma audzēkņi.

"Skolas rēķina, lai nebūtu ceļā jāpavada vairāk par divām stundām. Parasti jau nebrauc tikai uz kādu muzeju, bet apmeklē arī kaut ko citu, lai būtu dažādība, vairāk iespāidu," stāsta K.Sprūdža un uzsver, ka šogad ļoti pieprasīts bijis Maizes mājas kopprojekts ar

"Kalāciem" un "Inside Cēsis".

Maizes mājas programma ir ļoti plaša. Te var iepazīt latviešu tradīcijas un lauku darbus, līdzdarboties maizes cepšanas rituālos, izziņāt ar maizi saistītās tradīcijas, kā arī gatavot mīklu un cept pīrāgus. Tāpat iespējams iepazīt graudus un izpētīt to produktus. "Mūsdienu bērniem ļoti svarīgi ir līdzdarboties. Ja nav iesaistes, viņiem nav interesanti. Katru sezonu arī programma mainās. Citus gadus pirms Ziemassvētkiem gatavojām rotājumus. Katrs gadalaiks lauku sētā dod citu sajūtu," stāsta K.Sprūdža un piebilst, ka Maizes mājas saimnieki gaida pavasari, kad atkal varēs uzņemt apmeklētājus. "Ja sākumā "Latvijas skolas somas" programma bija paredzēta, lai atjaunotu skolēnu interesi par muzejiem, tagad skolas sapratušas, ka tā ir palīgs dažādu zināšanu un prasmju apguvei," vērtē K.Sprūdža. □

Lappusi sagatavoja **SARMĪTE FELDMANE**

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA Cēsu Druva".